

Sveriges Författarförbund - Sveriges Dramatikerförbund - Svenska Journalistförbundet - Sveriges Läromedelsförfattares Förbund - Konstnärernas Riksorganisation - Föreningen Svenska Tecknare - Föreningen Sveriges Konstantverkare och Industriformgivare - Svenska Fotografers Förbund - Föreningen Svenska Tonsättare - Föreningen Svenska Kompositörer av Populärmusik - Federationen Svenska Musiker - Svenska Teaterförbundet - Svenska Regissörsföreningen - Oberoende Filmars Förbund - Unionen - klubbarna vid Sveriges Radio, Sveriges Television och Utbildningsradion

KLYS

Konstnärliga
och Litterära
Yrkesutövares
Samarbets-
nämnd

Synpunkter på Norrbottens förslag till kulturplan 2014-2016

KLYS har tagit del av Norrbottens förslag till kulturplan för 2014-2016 och vill härmed lämna följande konstområdesövergripande synpunkter.

Om KLYS

KLYS – Konstnärliga och Litterära Yrkesutövares Samarbetsnämnd – företräder via sina 15 medlemsorganisationer cirka 30.000 yrkesverksamma kulturskapare i Sverige. Dessa arbetar som bl.a. författare, musiker, kompositörer, tonsättare, bildkonstnärer, dramatiker, regissörer, journalister, skådespelare, filmare och dansare. Organisationerna samarbetar under KLYS paraply i frågor som rör t.ex. kulturpolitik, upphovsrätt, arbetsmarknad, trygghetssystem samt tryck- och yttrandefrihet.

KLYS är en samlad röst för Sveriges kulturskapare i den nationella kulturpolitiken. Samverkansmodellens inträde i den svenska kulturpolitiken har inneburit, förutom ett nytt sätt att fördela statliga bidrag till regional kulturverksamhet, en etablering av en ny kulturpolitisk karta där samverkan och dialog på alla plan är satt i fokus: mellan stat, region och kommun och där också det professionella kulturlivet och civilsamhället ska delta i dialogen. Enligt förordningen ska de regionala kulturplanerna tas fram **”efter samråd med länets professionella kulturliv och det civila samhället”**. Att använda sig av professionella kulturskapare som experter på sitt konstområde är ett utmärkt sätt att ta tillvara de professionella kulturskaparnas regionala erfarenheter, utveckla diskussionen om kulturskaparnas villkor och formulera en regional konstnärspolitik.

Formen för samråd väljer regionen själv. **KLYS verkar för att dialoger sker i formaliserad form, dvs. att det finns en kontinuitet och långsiktiga strategier för att involvera professionella kulturskapare i dialog runt kulturplanens skrivande, genomförande och uppföljning.** KLYS verkar också för att mindre samråd, där yrkesverksamma bidrar som experter, arvoderas.

Bland KLYS viktigaste frågor, som även gäller arbetet med regionala kulturplaner och samverkansmodellen, är att **principen om armlängds avstånd** används och värnas. Denna princip har skapats för att konsten ska kunna stå fri från politiska viljor, och är av största vikt för att konstnärlig frihet ska kunna upprätthållas och att demokratiska samtal ska kunna ske i samhället. Enligt principen ska konstnärliga och kvalitativa bedömningar inte göras av den politiska sfären utan av sakkunniga ämnesexperter, yrkesverksamma kulturskapare och konstnärliga ledare. KLYS bevakar också hur **konstnärlig kvalitet och förnyelse** får utrymme

samt **balansen mellan kultur- och aspektpolitik** av olika slag.

Övergripande kommentarer till kulturplanen

Norrbottens förslag till kulturplan ger uttryck för en värdegrund och en kultursyn som KLYS delar. Kulturplanen ska präglas av jämställdhet, mångfald och tillgänglighet. I kulturplanen redogörs för balansgången mellan aspektpolitik och kulturens egenvärde, där den aspektpolitiska synen på kultur, som i första hand ett redskap för att öka regionens attraktivitet och utvecklingskraft, inte får tillåtas dominera.

KLYS är positiv till det nya målet 4 i Norrbottens regionala mål för 2014-2016, som innebär särskilt fokus på konstnärlig utveckling och kvalitet, där behovet av konstnärligt utbyte och kompetensutveckling lyfts fram. Denna målsättning balanserar upp kulturens egenvärde i förhållande till det rent aspektpolitiska mål 2 om kulturen som pådrivare i länets utveckling för tillväxt och attraktivitet.

Kulturplanen innehåller förslag till satsningar inom olika konst- och kulturområden som, om de blir verklighet, kan ge Norrbotten en stark ställning i det svenska och internationella kulturlivet och som kan göra Norrbotten till en attraktiv plats för yrkesverksamma kulturskapare att verka, utvecklas och bo i.

Vi välkomnar Norrbottens ambitioner att föra dialog med olika grupper i samhället, däribland de yrkesverksamma kulturskaparna i regionen. I missivet till kulturplanen, på webben under länken Arbetsgrupper som utvecklar kulturplanen, samt i Faktabladet framgår i viss mån *hur* dialogen och samarbetet med de professionella kulturskaparna har gått till. Vi skulle dock gärna se en utförligare redogörelse för hur Norrbotten kommer att utveckla dialogen med konstnärligt yrkesverksamma framöver och under den kommande perioden 2014-2016. Det är viktigt att de kunskaper och erfarenheter som i första hand kulturskaparna själva kan bidra med tas till vara på ett formaliserat sätt.

KLYS välkomnar att det i kulturplanen finns en beskrivning av principen om armlängds avstånd och att vikten av dess tillämpning på regional nivå lyfts. Vi delar uppfattningen om att principen "behöver bli både tydligare och mer omsorgsfullt behandlad genom ökad kompetens inom de olika kulturområdena hos både politiker och tjänstemän". Norrbotten bör enligt KLYS tydligare visa hur man tillämpar och planerar att tillämpa armlängds avståndsprincipen i den regionala kulturpolitiken.

KLYS föreslår:

- Att Norrbotten utarbetar en policy om principen om armlängds avstånd och konstens egenvärde och redogör tydligare för sitt förhållningssätt
- Att Norrbotten utvecklar hur dialogen med professionella kulturskapare ska se ut och hur dessa är kopplade till arbetet med kulturplanen

Här är några av KLYS bevakningsområden, som inspiration för dialog och text:

Grundläggande värden

- Hur bevakar kulturplanen kulturens egenvärde och balansen mot aspektpolitik?
- Bidrar den här satsningen till konstnärlig kvalitet och förnyelse?
- Hur arbetar regionen med principen om armlängds avstånd?

Kulturskapares villkor

- Vilka förutsättningar skulle behövas för att professionella kulturskapare inom alla konstområden skulle kunna verka i regionen? Hur formuleras regional konstnärspolitik i regionen?
- Vilka målsättningar formulerar regionen utifrån betydelsen av rimliga avtal och ersättning till kulturskapare för deras arbete?
- Hur kan regionalt verksamma kulturskapare stödjas med kompetensutveckling och vidareutbildning. Hur kan man stödja de redan yrkesverksamma som vill vara kvar i regionen?
- Hur diskuterar och synliggör regionen skillnaden i villkor mellan yrkesutövande och ideella utövare?
- Vilka stödfunktioner finns för professionella kulturskapares företagande i regionen?
- På vilka sätt kan regionen och dess kommuner integrera kulturskapare som självklar samarbetspart?

Kulturell infrastruktur

- Hur ser utbudet ut av lokaler för mötesplatser och arbetsplatser i regionen? D.v.s. replokaler/verkstäder/träningslokaler/inspelningsstudios. Vad kan byggas ut, förstärkas lokalt och eller regionalt?
- Vilken strategi formulerar regionen i sin kulturplan angående samspelet mellan institutioner och det fria kulturlivet?
- Vad har regionen för utvecklingsmål för regionöverskridande verksamhet?
- Hur planerar regionen att arbeta med och utveckla nationella och internationella samarbeten?

Generella utgångspunkter och kulturplanens disposition

Kulturplanen gäller för tre år (2014-2016). Kulturplanens disposition är inte avgränsad till att bara beskriva de sju regionala verksamhetsområdena, utan är uppdelad utifrån konstarter och kulturområden; musik, teater, dans, bild och formkonst, litteratur, film, hemslojd, bibliotek, kulturvård, konst- och kulturfrämjande. Denna bredare disposition är helt i linje med vad KLYS föreslagit i remissyttrandet över andra kulturplaner. KLYS saknar dock särskilda avsnitt om de yrkesverksamma kulturskaparnas villkor, såväl under respektive konstområde som i ett särskilt eget avsnitt. Villkoren för kulturskapare nämns dock på olika ställen i texten, t ex i avsnitt 10.4.1 om Det fria musiklivet och i avsnitt 18.1 under rubriken Författare och amatörskrivare. Behovet av långsiktiga etablerings- och försörjningsmöjligheter i utpräglad glesbygd borde enligt KLYS lyftas fram bättre i kulturplanen.

Otydlighet i begrepp och definitioner

Den regionala kulturplanen använder växelvis begreppen "professionell utövare", "utövande konstnär", "kulturutövare", "kulturskapare" och "konstnär" för de yrkesverksamma kulturskaparna. Begreppet utövande konstnär för tankarna till det upphovsrättsliga begreppet utövande konstnär som utgörs av musiker, skådepelare, sångare och dansare, till skillnad från upphovsman/skapande konstnär som utgörs av författare, musikskapare, bildkonstnärer, regissörer och koreografer. Begreppet kan därför verka avgränsande. KLYS förordar begreppet "yrkesverksam kulturskapare" eller "konstnärligt yrkesverksam" för att täcka in hela spektrumet av konstnärliga yrken.

Mångfaldsbegreppet förekommer på många ställen i planen och utgör en av kulturplanens tre värdegrunder, i första hand i betydelsen etnisk mångfald och inte i betydelsen mångfald av konstnärliga uttryck i utbudet.

KLYS föreslår:

- Att regionen för en diskussion om ovan nämnda begrepp och vilken innebörd man lägger i dem.

Kulturpolitiska utgångspunkter

När det gäller kulturplanens kulturpolitiska utgångspunkter – de regionala målen - vill KLYS utöver ovan framförda generella synpunkter lyfta fram och kommentera följande:

Mål 4 Den konstnärliga utvecklingen och kvaliteten ska ha ett särskilt fokus och hela länet ska få del av kultur av hög kvalitet

Detta mål är nytt sedan den förra kulturplanen 2011-2013 och välkomnas varmt av KLYS. I målsättningen fastslås att de professionella utövarna måste ges ett särskilt utrymme. Avsnittet innehåller dessutom ett särskilt stycke om armlängds avstånd, vilket också är positivt.

KLYS anser det värdefullt att regionen bland de föreslagna åtgärderna för mål 4 vill utveckla kompetensutvecklingsmöjligheterna för utövande konstnärer, och utgår här ifrån att detta gäller såväl utövande som skapande konstnärer, d v s yrkesverksamma kulturskapare inom alla konstområden (jämför våra synpunkter ovan när det gäller användning av ord och begrepp).

Men när man sedan läser avsnitten om de olika konstområdena i kulturplanen finns mycket lite om det regionala ansvaret för kompetensutveckling för konstnärligt yrkesverksamma.

Förslagen till insatser inom mål 4 tillstyrks, men de skulle alla behöva utvecklas och konkretiseras samt kompletteras med en insats för att:

- stärka de professionella kulturskaparnas villkor och förutsättningar att verka i regionen, d v s en tydligare konstnärspolitik från regionens sida

KLYS föreslår att:

- Kulturplanen diskuterar hur förutsättningar för *alla* professionella kulturskapare att verka kan stärkas på kort och lång sikt, samt utifrån ett konst- och konstnärspolitiskt perspektiv. Förslagsvis i ett nytt avsnitt om ”Professionella kulturskapares villkor i regionen”, eventuellt inom ramen för mål 4
- att regionen formulerar tydliga riktlinjer för arvodering och avtal med professionella kulturskapare på uppdrag i regional kulturverksamhet, så att den sker i enlighet med våra medlemsorganisationers och centrumbildningars rekommendationer

Samråds- och samverkansformer

I kulturplanen hänvisas inte direkt till förordningen om samråd med det professionella kulturlivet och civilsamhället, men regionen har inlett ett arbete med att etablera kontinuerliga arenor för samverkan och dialog och att tillvarata den kunskap och kompetens

som finns hos bl a kulturskapare.

Under avsnittet Redovisning av process för kulturplanens framtagande, beskrivs att dialogmöten har skett inom varje konstområde där professionella kulturskapare deltagit. Det finns 13 arbetsgrupper som bidrar till och utvecklar kulturplanen bl a för bild- och formkonst, dans, film. Dessa utgör bra exempel på konstområdesspecifik dialog, men det är också viktigt att konstområdesövergripande samråd kommer till stånd.

KLYS har hela tiden arbetat med utgångspunkten att samverkansmodellens förordningstext om samråd är en uppmaning till regionen att samråda med hela det professionella kulturlivet som en självklar och viktig del av det kontinuerliga arbetet med kulturplanen. I den redovisning som ska göras till Kulturrådet som en uppföljning av kultursamverkansmodellen ska regionen redogöra för samrådet med det professionella kulturlivet. En sådan redogörelse bör därför återfinnas även i kulturplanen.

KLYS föreslår:

- Att dialog med professionella kulturskapare *formaliseras* och att en grupp av professionella kulturskapare från alla konstområden inrättas, både med representanter för institutioner och för det fria kulturlivet.
- Att en sådan grupp också finns med kring *uppföljningen* av kulturplaner
- För att de fria professionella kulturskaparna ska kunna delta på samma villkor som andra yrkesgrupper inom kulturfären bör de fria professionella kulturskaparna arvoderas i enlighet med KLYS arvodesrekommendationer för sitt deltagande i referens- och samverkansgrupper.
- För transparensen bör Norrbotten i den regionala kulturplanen ännu tydligare beskriva hur dialogerna med länets professionella kulturliv har gått till och i vilken utsträckning dialogen med de professionella kulturskaparna påverkat kulturplanens utformning.

Avslutande kommentar

Slutligen vill vi å alla yrkesverksamma kulturskapares vägnar tacka för möjligheten att få komma med synpunkter på kulturplanen.

Med vänliga hälsningar
KLYS kansli och medlemsorganisationer

Genom

Ulrica Källén Lörelus, verksamhetsledare, ulrica.kallen@klys.se, 0733-40 00 33

Giulia Ray, samverkanssamordnare, giulia.ray@klys.se, 070-262 19 38

Mats Söderlund, ordförande

Andrea Redmer, koordinator/kommunikatör